Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 1. októbra 2020 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana finančných záujmov Európskej únie – Článok 325 ZFEÚ – Trestné konanie týkajúce sa trestných činov podvodu s príspevkami čiastočne financovanými z rozpočtu Európskej únie – Vnútroštátne právo, ktoré orgánom štátu neumožňuje v rámci trestného konania dosiahnuť vrátenie príspevkov z titulu náhrady škody spôsobenej trestnými činmi“

Vo veci C-603/19,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Špecializovaného trestného súdu (Slovensko) z 24. júla 2019 a doručený Súdnemu dvoru 9. augusta 2019, ktorý súvisí s trestným konaním proti:

**TG,**

**UF,**

za účasti:

**Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky,**

**Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice,**

**Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou,**

**Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Michalovce,**

SÚDNY DVOR (tretia komora)

v zložení: predsedníčka tretej komory A. Prechal, sudcovia L. S. Rossi, J. Malenovský, F. Biltgen a N. Wahl (spravodajca),

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– TG a UF, v zastúpení: M. Kráľ, advokát,

* Jazyk konania: slovenčina.

– Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, v zastúpení: J. Palkovič, splnomocnený zástupca,

– slovenská vláda, v zastúpení: B. Ricziová a M. Kianička, splnomocnení zástupcovia,

– česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Pavliš a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

– rumunská vláda, v zastúpení: E. Gane, splnomocnená zástupkyňa,

– Európska komisia, v zastúpení: J. Baquero Cruz, A. Bouchagiar a A. Tokár, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

## Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 325 ZFEÚ, článkov 17 a 47 Charty základných práv Európskej únie, článku 38 ods. 1 písm. h) nariadenia Rady (ES) č. 1260/1999 z 21. júna 1999 o všeobecných ustanoveniach o štrukturálnych fondoch (Ú. v. ES L 161, 1999, s. 1; Mim. vyd. 14/001, s. 31) v spojení s nariadením Komisie (ES) č. 1681/94 z 11. júla 1994 o nezrovnalostiach a získavaní neoprávnene vyplatených čiastok späť v súvislosti s financovaním štrukturálnych politík a o organizácii informačného systému v tejto oblasti (Ú. v. ES L 178, 1994, s. 43; Mim. vyd. 14/001, s. 23), smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 2012, s. 57), článku 2 nariadenia Rady (ES) č. 994/98 zo 7. mája 1998 o uplatňovaní článkov 92 a 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva na určité kategórie horizontálnej štátnej pomoci (Ú. v. ES L 142,1998, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 312) v spojení s článkom 2 ods. 2 nariadenia Komisie (ES) č. 69/2001 z 12. januára 2001 o uplatňovaní článkov 87 a 88 [ES] pri pomoci *de minimis* (Ú. v. ES L 10, 2001, s. 30; Mim. vyd. 08/002, s. 138), ako aj Dohovoru vypracovaného na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev, podpísaného v Bruseli 26. júla 1995 (Ú. v. ES C 316, 1995, s. 49; Mim. vyd. 19/008, s. 57, ďalej len „dohovor OFZ“) a smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 198, 2017, s. 29).

2 Tento návrh bol podaný v rámci trestného konania začatého proti TG a UF (ďalej len „obvinení“) za skutky, ktoré môžu predstavovať podvod s príspevkami čiastočne financovanými z rozpočtu Európskej únie.

## Právny rámec

### *Právo únie*

3 Podľa článku 38 ods. 1 písm. h) nariadenia č. 1260/1999:

„Bez toho, aby bola dotknutá zodpovednosť Komisie za vykonávanie všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev, členské štáty prevezmú zodpovednosť za finančnú kontrolu pomoci v prvom stupni. Medzi opatrenia, ktoré na tento účel prijmú, patria:

…

h) spätné získanie všetkých čiastok stratených následkom zistených nezrovnalostí, a ak je to vhodné, uplatnenie úroku z omeškania.“

4 Článok 1 ods. 1 smernice 2012/29 uvádza:

„Účelom tejto smernice je zaistiť, aby sa obetiam trestných činov poskytli náležité informácie, podpora a ochrana a aby sa im umožnilo zúčastniť sa na trestnom konaní.

…“

5 Podľa článku 2 ods. 1 písm. a) tejto smernice:

„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

a) ‚obeť‘ je:
   i) fyzická osoba, ktorej bola v priamom dôsledku trestného činu spôsobená ujma vrátane fyzickej, mentálnej alebo emocionálnej ujmy alebo majetkovej škody;
   ii) rodinní príslušníci osoby, ktorá v priamom dôsledku trestného činu zomrela, ktorým bola v dôsledku smrti danej osoby spôsobená ujma“.

6 Článok 2 nariadenia č. 994/98 s názvom „*De minimis*“ vo svojom odseku 1 uvádza:

„Komisia môže prostredníctvom nariadenia prijatého v súlade s postupmi stanovenými v článku 8 tohto nariadenia rozhodnúť, že majúc na zreteli rozvoj a fungovanie spoločného trhu, určité pomoci nespĺňajú všetky kritériá článku 92 ods. 1 zmluvy, a sú preto vyňaté z postupu oznamovania stanoven[ého] v článku 93 ods. 3 za predpokladu, že pomoc poskytnutá tomu istému podniku za dané časové obdobie nepresiahne určitú pevne stanovenú čiastku.“

7 Článok 2 ods. 2 nariadenia č. 69/2001 stanovoval:

„Celková pomoc *de minimis* poskytnutá ktorémukoľvek [tomu istému – *neoficiálny preklad*] podniku nepresiahne 100000 ECU v priebehu troch rokov. Toto maximum platí bez ohľadu na form[u] pomoci alebo sledovan[ý] cie[ľ].“

### *Slovenské právo*

8 Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „Trestný poriadok“) vo svojom § 46 stanovuje:

„(1) Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Poškodený má právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania informovať o stave trestného konania. Informáciu poskytne orgán činný v trestnom konaní alebo súd, ktorý vo veci koná; na tento účel sa poškodenému poskytnú potrebné kontaktné údaje. Informácia o stave konania sa neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.

…

(3) Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

…“

9 § 287 ods. 1 tohto poriadku stanovuje:

„Ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť neuhradenú škodu alebo jej neuhradenú časť, ak jej výška je súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, ak škoda nebola dosiaľ uhradená.“

10 § 288 ods. 1 uvedeného poriadku znie:

„Ak podľa výsledku dokazovania nie je podklad na vyslovenie povinnosti na náhradu škody alebo ak by bolo treba na rozhodnutie o povinnosti na náhradu škody vykonať ďalšie dokazovanie, ktoré presahuje potreby trestného stíhania a predĺžilo by ho, súd odkáže poškodeného na civilný proces, prípadne na konanie pred iným príslušným orgánom.

…“

11 Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej, vo svojom § 261 s názvom „Poškodzovanie finančných záujmov Európskych spoločenstiev“ stanovuje:

„(1) Kto použije alebo predloží falšovaný, nesprávny alebo neúplný výkaz alebo doklad, alebo neposkytne povinné údaje, alebo použije prostriedky zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev, z rozpočtu spravovaného Európskymi spoločenstvami alebo v zastúpení Európskych

spoločenstiev na iný účel, ako boli pôvodne určené, a tým umožní spôsobenie sprenevery alebo protiprávne zadržanie prostriedkov z uvedeného rozpočtu, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním väčšiu škodu,

b) z osobitného motívu, alebo

c) závažnejším spôsobom konania.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním značnú škodu.

(4) Odňatím slobody na sedem rokov až dvanásť rokov sa páchateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo

b) ako člen nebezpečného zoskupenia.“

12 Podľa § 31 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá porušila finančnú disciplínu, je povinná vrátiť finančné prostriedky do rozpočtu, z ktorého boli poskytnuté alebo použité, a to vo výške porušenia finančnej disciplíny; zároveň je povinná zaplatiť penále.

13 § 420 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník, v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej, stanovuje:

„Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.“

## Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

14 Konanie vo veci samej sa týka trestného konania proti obvineným, dvom fyzickým osobám, za skutky, ktoré môžu predstavovať podvod s príspevkami čiastočne financovanými z rozpočtu Únie. Trestný čin, ktorý je predmetom konania vo veci samej, mal byť spáchaný v rámci dvoch verejných obstarávaní vyhlásených v rokoch 2005 a 2006 Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny (Slovensko) na účely podania žiadostí o príspevky na podporu vytvorenia pracovných miest v mikropodnikoch a vytvorenia pracovných miest pre zdravotne postihnuté osoby v chránených dielňach a na chránených pracoviskách. Na základe prvého verejného obstarávania bol získaný nárok na jednorazový príspevok, zatiaľ čo na základe druhého bol získaný nárok na príspevok vo forme refundácie preukázaných nákladov. Tento posledný uvedený príspevok bol financovaný vo výške 75 % z Európskeho sociálneho fondu.

15 V období od mája 2005 do marca 2006 obvinení založili 19 obchodných spoločností, v ktorých prevzali úlohy spoločníkov a konateľov. Deväť z týchto spoločností príspevky nezískalo. Zvyšných desať naopak malo získať príspevky v celkovej výške 750 613,79 eura, z ktorých 654 588,34 eura bolo skutočne vyplatených, a z toho 279 272,18 eura pochádzalo z rozpočtu Únie.

16 Po vyplatení predmetných príspevkov obvinení previedli svoje podiely v dotknutých spoločnostiach na tretiu osobu a uvedené spoločnosti následne skončili akúkoľvek činnosť. V čase začatia trestného konania proti nim sa majetok spoločnosti už nenachádzal v priestoroch týchto spoločností, ktoré boli *ex offo* vymazané z obchodného registra.

17 Počas obdobia vyplácania predmetných príspevkov dotknuté obchodné spoločnosti zamestnávali spolu 107 zdravotne postihnutých osôb, voči ktorým si riadne splnili svoje povinnosti v oblasti miezd a príspevkov na sociálne zabezpečenie. Práca týchto zamestnancov však neprispela k cieľom uvedeným v žiadostiach o príspevky. Podľa znaleckého posudku išlo o fiktívnu prácu.

18 Obvinení spravovali dotknuté spoločnosti centralizovane z jednej z nich, ktorá mala sídlo v Košiciach (Slovensko) na rovnakej adrese ako trvalé bydlisko obvinených. V každej z týchto spoločností si obvinení vymenovali jedného zamestnanca na pracovné miesto riaditeľa.

19 Vnútroštátny súd uvádza, že predmetom obžaloby sú len spoločnosti, ktorým bol skutočne priznaný a vyplatený príspevok, teda spolu desať spoločností.

20 Trestné stíhanie bolo začaté proti obvineným ako spoločníkom a konateľom týchto spoločností na základe obžaloby podanej Úradom špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálneho prokurátora“). Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré boli poškodené v konaní vo veci samej, požadovali počas vyšetrovania od obvinených náhradu škody vo výške skutočne vyplatených príspevkov.

21 Vnútroštátny súd sa však domnieva, že vzhľadom na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky mu § 46 Trestného poriadku neumožňuje v rámci trestného konania rozhodnúť o práve štátnych orgánov na náhradu škody. Dňa 29. novembra 2017 totiž trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vydalo stanovisko, v ktorom uviedlo, že „[m]ajetkové nároky štátu, vyplývajúce z predpisov o jednotlivých druhoch daní, o ktorých vo svojej pôsobnosti prvotne rozhoduje príslušný správny orgán postupom podľa Daňového poriadku vrátane nároku, ktorý vyplýva z daňovníkom neoprávnene uplatneného nároku na vrátenie zaplatenej dane z pridanej hodnoty alebo spotrebnej dane, majú administratívnoprávnu povahu a rozhodnutia o nich podliehajú prieskumu správneho súdu... Tieto nároky nie sú nárokom na náhradu škody, ktorý je možné uplatniť v trestom konaní [v súlade s § 46 ods. 3 Trestného poriadku]... Je teda vylúčené prekrývanie, teda konflikt pôsobnosti orgánov (správneho orgánu a súdu), resp. duplicita v rozhodovaní o tom istom nároku“. Najvyšší súd Slovenskej republiky tiež spresnil, že tieto právne vety sa primerane použijú aj „na akýkoľvek iný majetkový nárok, ktorý nie je podľa svojho hmotnoprávneho podkladu (teda právneho predpisu upravujúceho taký nárok) nárokom na náhradu škody alebo tzv. morálnej škody“.

22 Najvyšší súd Slovenskej republiky následne uplatnil túto judikatúru v trestných konaniach týkajúcich sa trestných činov poškodzovania finančných záujmov Únie a subvenčného podvodu. Vnútroštátny súd teda predpokladá, že ju uplatní aj v prípade odvolania proti svojmu rozsudku vo veci samej.

23 Vnútroštátny súd uvádza, že uplatnenie tejto judikatúry vo veci samej by mohlo mať za následok, že by sa štát nemohol domáhať náhrady škody spôsobenej podvodmi. Správne konanie spomínané v judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky totiž môže smerovať len voči príjemcovi predmetného príspevku. Vo veci samej však ide o obchodné spoločnosti, ktoré už nevlastnia žiadne aktíva a ktoré dokonca boli vymazané z obchodného registra. Takéto konanie teda nemôže umožniť vymáhanie neoprávnene vyplatených príspevkov. Naopak, podanie žaloby o náhradu škody v rámci trestného konania začatého proti fyzickým osobám, v tomto prípade spoločníkom a konateľom týchto obchodných spoločností, by mohlo viesť k náhrade škody, ktorej sa domáha štát.

24 Okrem tejto otázky sa vnútroštátny súd pýta, či je potrebné posúdiť pomoc *de minimis* poskytnutú vo forme príspevkov individuálne pre každú spoločnosť, alebo celkovo z dôvodu ich centralizovaného riadenia. Napokon sa pýta, či v prejednávanej veci treba za škodu považovať celú sumu neoprávnene získaného príspevku alebo či z nej treba odpočítať náklady, ktoré síce vznikli úplne zákonne, ale výlučne s cieľom zatajiť podvod, oddialiť jeho odhalenie a získať tak celú priznanú sumu.

25 Za týchto okolností Špecializovaný trestný súd (Slovensko), ktorý sa domnieval, že vo veci samej je potrebný výklad práva Únie, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je smernica 2012/29… v rozsahu práv (najmä právo na aktívnu účasť poškodeného v trestnom konaní a právo na náhradu škody v trestnom konaní), ktoré zo svojej povahy nepatria iba fyzickej osobe ako cítiacej bytosti, aplikovateľná aj na právnické osoby a štát, resp. štátne orgány, ak im vnútroštátne právne predpisy priznávajú postavenie poškodeného v trestnom konaní?

2. Je v súlade s článkom 17 a článkom 47 Charty základných práv, článkom 325 [ZFEÚ] a článkom 38 ods. 1 písm. h) nariadenia... č. 1260/1999… v spojení s nariadením… č. 1681/94… taká právna úprava a rozhodovacia prax, podľa ktorej si štát nemôže v trestnom konaní uplatňovať náhradu škody spôsobenej mu podvodným konaním obvineného, ktoré má za následok spreneveru prostriedkov z rozpočtu… Únie a kedy podľa § 256 odsek 3 Trestného poriadku nemôže ani podať opravný prostriedok proti uzneseniu, ktorým súd rozhodne, že štát alebo príslušný štátny orgán sa ako poškodený s nárokom na náhradu škody na hlavné pojednávanie nepripúšťa a nemá k dispozícii ani iný typ konania, v ktorom by sa mohol voči obvinenému domáhať svojho nároku, v dôsledku čoho ani nemožno zaistiť jeho nárok na náhradu škody na majetku a majetkových právach obvineného podľa § 50 Trestného poriadku a nárok sa tak stáva *de facto* nevymožiteľným?

3. Má sa pojem ‚ten istý podnik' podľa článku 2 nariadenia č. 994/98… v spojení s článkom 2 ods. 2 nariadenia… č. 69/2001… vykladať len formálne v tom zmysle, že rozhodujúcim kritériom je, či sa podľa vnútroštátneho právneho poriadku jedná len o subjekty so samostatnou právnou subjektivitou, a teda štátnu pomoc do výšky 100 000 eur možno poskytnúť každej takejto spoločnosti, alebo je rozhodujúci faktický spôsob fungovania a riadenia týchto spoločností vzájomne prepojených tými istými osobami, akoby išlo o systém pobočiek riadených z jednej centrálnej spoločnosti, hoci podľa vnútroštátnej právnej úpravy majú tieto spoločnosti samostatnú právnu subjektivitu, a takéto spoločnosti treba považovať za ‚ten istý podnik' a poskytnúť mu štátnu pomoc ako celku do výšky 100 000 eur len raz?

4. Má sa pod pojmom ‚škoda' na účely [dohovoru OFZ alebo smernice 2017/1371] rozumieť len tá časť neoprávnene získaných finančných prostriedkov, ktorá priamo súvisí s podvodným konaním, alebo aj skutočne realizované a pravdivo dokladované náklady a použitie príspevku, ak z dokazovania vyplynie, že ich vynaloženie bolo nevyhnutné na účely zamaskovania podvodného konania, oddialenia odhalenia podvodného konania a získania celého objemu priznanej štátnej pomoci?“

## O prejudiciálnych otázkach

### *O prípustnosti tretej a štvrtej otázky*

26 Na úvod treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je konanie, ktoré upravuje článok 267 ZFEÚ, nástrojom spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi, prostredníctvom ktorého Súdny dvor poskytuje týmto súdom výklad práva Únie potrebný na vyriešenie sporu, ktorý tieto súdy prejednávajú (pozri najmä rozsudok z 27. novembra 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, bod 83 a citovanú judikatúru).

27 V rámci spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi zakotvenej v článku 267 ZFEÚ prináleží výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorému bol spor predložený a ktorý musí prevziať zodpovednosť za vydávané súdne rozhodnutie, aby s prihliadnutím na osobitosti veci posúdil tak nevyhnutnosť prejudiciálneho rozhodnutia na to, aby mohol vydať svoj rozsudok, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Súdny dvor je preto v zásade povinný rozhodnúť, keď sa predložené otázky týkajú výkladu práva Únie [rozsudok z 25. júla 2018, AY (Zatykač – Svedok), C-268/17, EU:C:2018:602, bod 24 a citovaná judikatúra].

28 Z toho vyplýva, že pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie položených vnútroštátnym súdom v rámci právnej úpravy a skutkových okolností, ktoré tento súd vymedzí na vlastnú zodpovednosť a ktorých správnosť Súdnemu dvoru neprináleží preverovať, platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o návrhu na začatie prejudiciálneho konania podanom vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s realitou alebo predmetom sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočné zodpovedanie položených otázok [rozsudok z 25. júla 2018, AY (Zatykač – Svedok), C-268/17, EU:C:2018:602, bod 25 a citovaná judikatúra].

29 Vzhľadom na uvedené, keďže rozhodnutie vnútroštátneho súdu slúži ako základ pre konanie na Súdnom dvore, je nevyhnutné, aby vnútroštátny súd v tomto rozhodnutí výslovne uviedol skutkový a právny rámec, do ktorého zapadá spor vo veci samej, a aby aspoň v minimálnej miere objasnil dôvody výberu ustanovení práva Únie, o ktorých výklad žiada, ako aj súvislosť medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou právnou úpravou, ktorá sa vzťahuje na spor, o ktorom rozhoduje (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 26. januára 1993, Telemarsicabruzzo a i., C-320/90 až C-322/90, EU:C:1993:26, bod 6, ako aj z 9. marca 2017, Milkova, C-406/15, EU:C:2017:198, bod 73).

30 Tieto kumulatívne požiadavky týkajúce sa obsahu návrhu na začatie prejudiciálneho konania sú výslovne uvedené v článku 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora a tiež sa odzrkadľujú najmä v Odporúčaniach [Súdneho dvora Európskej únie] pre vnútroštátne súdy pri podávaní návrhov na začatie prejudiciálnych konaní (Ú. v. EÚ C 257, 2018, s. 1). Bod 15 tretia zarážka týchto odporúčaní uvádza, že návrh na začatie prejudiciálneho konania musí obsahovať „uvedenie dôvodov, pre ktoré sa vnútroštátny súd rozhodol položiť otázku o výklade alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj súvislosti, ktoré vnútroštátny súd vidí medzi týmito ustanoveniami a svojou právnou úpravou uplatniteľnou vo vnútroštátnom konaní“.

31 Vo svetle týchto zásad musí Súdny dvor preskúmať prípustnosť tretej a štvrtej otázky.

*O tretej otázke*

32 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, ako vykladať pojem „ten istý podnik“ uvedený v článku 2 nariadenia č. 994/98 v spojení s článkom 2 ods. 2 nariadenia č. 69/2001 s cieľom posúdiť existenciu prípadného obchádzania práva uplatniteľného na štátnu pomoc v spore vo veci samej.

33 Slovenská vláda sa domnieva, že tretia otázka je neprípustná, pretože zjavne nesúvisí s predmetom konania vo veci samej. Úrad špeciálneho prokurátora tvrdí, že táto otázka je neprípustná z dôvodu, že je hypotetická a nedôvodná.

34 V prejednávanej veci je cieľom sporu vo veci samej rozhodnúť o prípadnej trestnej zodpovednosti obvinených osôb za trestné činy a prípadne o povinnosti týchto osôb nahradiť škodu spôsobenú štátu, ak sa uzná ich zodpovednosť.

35 V návrhu na začatie prejudiciálneho konania však nie sú uvedené dôvody, pre ktoré sa vnútroštátny súd domnieva, že výklad pojmu „ten istý podnik“ uvedeného v článku 2 nariadenia č. 994/98 v spojení s článkom 2 ods. 2 nariadenia č. 69/2001 je nevyhnutný na vyriešenie sporu, ktorý prejednáva.

36 Tretia otázka je v dôsledku toho neprípustná.

*O štvrtej otázke*

37 Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či pojem „škoda“ v zmysle dohovoru OFZ a smernice 2017/1371 musí zahŕňať skutočne vynaložené a riadne odôvodnené náklady, ako aj použitie finančného príspevku, ak sa preukáže, že boli nevyhnutné na utajenie podvodného konania, oddialenie odhalenia podvodu a získanie celej dotknutej štátnej pomoci.

38 Slovenská vláda tvrdí, že táto otázka je neprípustná, keďže návrh na začatie prejudiciálneho konania neobsahuje skutkové a právne okolnosti, ktoré by Súdnemu dvoru umožnili poskytnúť užitočnú odpoveď na túto otázku.

39 Úrad špeciálneho prokurátora, ako aj Komisia bez toho, aby výslovne vzniesli námietku neprípustnosti, zdôrazňujú, že návrh na začatie prejudiciálneho konania sa netýka žiadneho konkrétneho ustanovenia dohovoru OFZ ani smernice 2017/1371.

40 V tejto súvislosti treba uviesť, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu nespresňuje, ktoré vnútroštátne ustanovenia sú uplatniteľné na spor vo veci samej, neuvádza ani dôvody výberu noriem práva Únie, o ktorých výklad vnútroštátny súd žiada, ani dôvod, pre ktorý by odpoveď na štvrtú otázku mohla mať vplyv na riešenie tohto sporu.

41 Vnútroštátny súd teda tým, že v podstate požiadal Súdny dvor, aby definoval pojem „škoda“ vzhľadom na dohovor OFZ, v ktorom sa tento pojem nespomína, alebo vzhľadom na smernicu 2017/1371, ktorá sa na spor vo veci samej neuplatňuje, pretože bola prijatá až po tom, ako došlo k dotknutým skutkom, pričom neodkázal na nijaké vnútroštátne ustanovenie ani neposkytol informácie o spôsobe, akým chce použiť túto odpoveď, neposkytol Súdnemu dvoru potrebné skutkové a právne okolnosti, ktoré by mu umožnili užitočne odpovedať na položené otázky.

42 V dôsledku toho je štvrtá otázka neprípustná.

***O veci***

*O prvej otázke*

43 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 ods. 1 smernice 2012/29 vykladať v tom zmysle, že táto smernica sa uplatňuje aj na právnické osoby a štát v rozsahu, v akom im vnútroštátne právo priznáva postavenie „poškodeného“ v rámci trestného konania.

44 V tejto súvislosti treba uviesť, že v súlade s jej článkom 1 ods. 1 je cieľom smernice 2012/29 poskytnúť určité záruky obetiam trestných činov. Článok 2 ods. 1 tejto smernice definuje ako „obeť“ v zmysle uvedeného článku 1 jednak fyzickú osobu, ktorej bola v priamom dôsledku trestného činu spôsobená ujma vrátane fyzickej, mentálnej alebo emocionálnej ujmy alebo majetkovej škody, a jednak rodinných príslušníkov osoby, ktorá v priamom dôsledku trestného činu zomrela, ktorým bola v dôsledku smrti danej osoby spôsobená ujma.

45 Takéto znenie zjavne neumožňuje zahrnúť právnické osoby do pôsobnosti tejto smernice.

46 Na prvú otázku treba preto odpovedať tak, že článok 2 ods. 1 smernice 2012/29 sa má vykladať v tom zmysle, že táto smernica sa neuplatňuje na právnické osoby ani na štát, aj keď im vnútroštátne právo priznáva postavenie poškodeného v rámci trestného konania.

*O druhej otázke*

47 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 325 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že bráni ustanoveniam vnútroštátneho práva, ako sú vykladané vo vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorých si štát nemôže v trestnom konaní uplatňovať náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená podvodným konaním obvinenej osoby, ktorého dôsledkom je sprenevera finančných prostriedkov z rozpočtu Únie, a v rámci tohto trestného konania nemá k dispozícii nijaké iné konanie, ktoré by mu umožňovalo uplatniť si svoj nárok proti obvinenej osobe.

48 Na úvod treba pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora článok 325 ods. 1 a 2 ZFEÚ ukladá členským štátom povinnosť bojovať proti protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Únie prostredníctvom odstrašujúcich a účinných opatrení a osobitne im ukladá povinnosť prijať rovnaké opatrenia na zamedzenie podvodov poškodzujúcich finančné záujmy Únie, aké prijímajú na zamedzenie podvodov poškodzujúcich ich vlastné finančné záujmy (rozsudok z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, bod 26 a citovaná judikatúra).

49 V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že členské štáty majú slobodu výberu, pokiaľ ide o uplatniteľné sankcie, ktoré môžu mať formu správnych sankcií, trestných sankcií alebo kombinácie oboch sankcií, pričom spresnil, že v prípadoch závažného podvodu môžu byť trestné sankcie nevyhnutné (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i., C-105/14, EU:C:2015:555, bod 39).

50 Členské štáty majú teda povinnosť dosiahnuť presne vymedzený výsledok, pričom táto povinnosť nie je viazaná žiadnou podmienkou, pokiaľ ide o uplatnenie pravidla, ktoré stanovuje článok 325 ods. 1 a 2 ZFEÚ. Tieto ustanovenia tak majú podľa zásady prednosti práva Únie vo vzťahu k vnútroštátnemu právu členských štátov za následok stratu uplatniteľnosti, z dôvodu samotného ich vstupu do platnosti, každého ustanovenia existujúcej vnútroštátnej právnej úpravy, ktoré je s nimi v rozpore (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i., C-105/14, EU:C:2015:555, body 51 a 52).

51 V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd konkrétne pýta na zlučiteľnosť povinností vyplývajúcich z článku 325 ZFEÚ s vnútroštátnymi pravidlami trestného konania, ako sú vykladané vo vnútroštátnej judikatúre, ktoré v takej veci, o akú ide vo veci samej, neumožňujú priznať štátu právo na náhradu škody ako poškodenému v rámci trestného konania.

52 Vnútroštátny súd však uvádza, že štát by mohol vymáhať neoprávnene vyplatené prostriedky tým, že začne správne konanie pre porušenie finančnej disciplíny v zmysle § 31 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Vysvetľuje, že v súlade s týmto ustanovením udelenie alebo použitie verejných prostriedkov na iné účely, ako sú tie, ktoré boli stanovené pre tieto fondy, predstavuje porušenie finančnej disciplíny. Podľa vnútroštátneho súdu však správne konanie umožňuje požadovať vrátenie neoprávnene vyplateného finančného príspevku len vo vzťahu k formálnemu príjemcovi príspevku, teda v prejednávanej veci vo vzťahu k právnickým osobám.

53 Slovenská vláda vo svojich písomných pripomienkach uvádza, že podľa vnútroštátneho práva má štát okrem toho možnosť podať občianskoprávnu žalobu, ktorá mu umožňuje nielen vyvodiť občianskoprávnu zodpovednosť právnickej osoby, ktorá je príjemcom neoprávnene vyplatených príspevkov, ale tiež získať následne po odsúdení v trestnom konaní náhradu spôsobenej škody od takto odsúdenej fyzickej osoby.

54 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa článku 325 ods. 1 ZFEÚ členské štáty na účely boja proti protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Únie prijmú odstrašujúce, účinné a rovnocenné opatrenia ako opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni na boj proti podvodom poškodzujúcim záujmy dotknutého členského štátu.

55 Ako zdôraznila Komisia, členské štáty sú najmä povinné prijať účinné opatrenia umožňujúce vymáhať sumy, ktoré boli neoprávnene vyplatené príjemcovi príspevku, ktorý bol čiastočne financovaný z rozpočtu Únie. Naopak, článok 325 ZFEÚ neukladá členským štátom žiadnu inú povinnosť než tú, ktorá sa týka účinnosti opatrení, pokiaľ ide o postup, ktorý má umožniť dospieť k takému výsledku, takže členské štáty majú v tejto súvislosti určitú mieru voľnej úvahy s výhradou dodržania zásady ekvivalencie.

56 V tejto súvislosti treba na úvod uviesť, že koexistencia odlišných prostriedkov nápravy, ktoré sledujú odlišné a vlastné ciele v správnom, občianskom alebo trestnom práve, nemôže sama osebe ohroziť účinnosť boja proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie, pokiaľ vnútroštátna právna úprava ako celok umožňuje vymáhanie neoprávnene vyplatených príspevkov z rozpočtu Únie.

57 V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd konkrétne pýta na dodržiavanie povinnosti efektivity stanovenej v článku 325 ZFEÚ v prípade, že štátu nie je priznané právo na náhradu škody ako poškodenému v rámci trestného konania a správne konanie umožňuje vymáhať neoprávnene vyplatený finančný príspevok len od právnickej osoby, ktorá je príjemcom tohto príspevku.

58 V tejto súvislosti treba na jednej strane uviesť, že ako vyplýva z bodu 56 tohto rozsudku, nepriznanie práva na náhradu škody štátu ako poškodenému v rámci trestného konania nemôže byť samo osebe v rozpore s povinnosťami vyplývajúcimi z článku 325 ZFEÚ.

59 Hoci totiž trestné sankcie môžu byť nevyhnutné na to, aby sa členským štátom umožnilo účinným a odstrašujúcim spôsobom bojovať proti určitým prípadom závažných podvodov (rozsudky z 8. septembra 2015, Taricco a i., C-105/14, EU:C:2015:555, bod 39, ako aj z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, bod 34), takéto sankcie sa vyžadujú na zabezpečenie odstrašujúcej povahy vnútroštátneho práva a ich cieľom nie je umožniť vrátenie neoprávnených platieb.

60 Na druhej strane z bodu 56 tohto rozsudku vyplýva, že existencia účinného prostriedku nápravy poškodenia finančných záujmov Únie v právnom poriadku dotknutého členského štátu, či už v rámci trestného, správneho, alebo občianskoprávneho konania, postačuje na splnenie povinnosti efektivity, ktorú ukladá článok 325 ZFEÚ, pokiaľ tento prostriedok umožňuje vymáhať neoprávnene vyplatené príspevky a trestné sankcie umožňujú bojovať proti prípadom závažných podvodov.

61 O taký prípad ide v prejednávanej veci, keďže – čo musí overiť vnútroštátny súd – štát má podľa uplatniteľného vnútroštátneho práva možnosť začať jednak správne konanie, ktoré mu umožňuje dosiahnuť vrátenie neoprávnene vyplatených príspevkov od právnickej osoby, ktorej boli poskytnuté, a jednak občianskoprávne konanie smerujúce nielen k vyvodeniu občianskoprávnej zodpovednosti právnickej osoby, ktorá je príjemcom neoprávnene vyplatených príspevkov, ale aj k získaniu náhrady spôsobenej škody od odsúdenej fyzickej osoby následne po odsúdení v trestnom konaní.

62 V dôsledku toho treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 325 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni ustanoveniam vnútroštátneho práva, ako sa vykladajú vo vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorých si štát nemôže v trestnom konaní uplatňovať náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená podvodným konaním obvinenej osoby, ktoré má za následok spreneveru finančných prostriedkov z rozpočtu Únie, a v rámci tohto trestného konania nemá k dispozícii nijaké iné konanie, ktoré by mu umožňovalo uplatniť si svoj nárok proti obvinenej osobe, pokiaľ, čo musí overiť vnútroštátny súd, vnútroštátna právna úprava stanovuje účinné konania umožňujúce vrátenie neoprávnene vyplatených príspevkov z rozpočtu Únie.

## O trovách

63 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol:

1. **Článok 2 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, sa má vykladať v tom zmysle, že táto smernica sa neuplatňuje na právnické osoby ani na štát, aj keď im vnútroštátne právo priznáva postavenie poškodeného v rámci trestného konania.**

2. **Článok 325 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni ustanoveniam vnútroštátneho práva, ako sa vykladajú vo vnútroštátnej judikatúre, podľa ktorých si štát nemôže v trestnom konaní uplatňovať náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená podvodným konaním obvinenej osoby, ktoré má za následok spreneveru finančných prostriedkov z rozpočtu Európskej únie, a v rámci tohto trestného konania nemá k dispozícii nijaké iné konanie, ktoré by mu umožňovalo uplatniť si svoj nárok proti obvinenej osobe, pokiaľ, čo musí overiť vnútroštátny súd, vnútroštátna právna úprava stanovuje účinné konania umožňujúce vrátenie neoprávnene vyplatených príspevkov z rozpočtu Európskej únie.**

Podpisy